

upravni akt razveljavljen po upravnem sodišču in ne izda upravno oblastvo ponovnega akta v 3 mesecih od dne, ko je bila vročena sodba upravnega sodišča, izda na pritožbo stranke državni svet akt, ki nadomešča upravni akt.

Zaščita dolžnikov in pobotanje.

Dr. Anton Stuhec.

V okviru ukrepov, ki so jih pod silo gospodarske depresije uvedle nekatere države za zaščito kmečkih dolžnikov in vzporedno denarnih zavodov, ki so zašli v plačilne težkoče, je velikega pomena vprašanje pobotnih možnosti nasproti zaščitenim dolžnikom. Primerno postopnemu razvoju krize so zakonodajstva reševala to vprašanje različno.

Poljsko pravo (čl. 9 uredbe drž. predsednika z dne 24. oktobra 1934 o konverziji in ureditvi kmečkih dolgov) dopušča pobotanje, če so pogoji za to podani v času, ko se uporabijo zakonite olajšave za kmečke dolgove. Tudi, če ti pogoji še niso nastopili, sme dopustiti razsodiščni urad pobotanje v primerih, ki so uvaževanja vredni. Pobotanje ni mogoče, če je terjatev zoper kmečkega dolžnika nastala ali bila pridobljena potem, ko je uredba stopila v veljavo.

Rumunska zakonodaja (čl. 72. zak. z dne 7. aprila 1934 Monitorul oficial št. 83) daje široko pravico pobotanja vsakemu dolžniku napram kreditnim ustanovam. Ne samo vloge, ampak terjatve vsake vrste morajo zavodi sprejemati v pobot, tudi če so jih dolžniki pridobili po uveljavljanju zakona, vendar z omejitvami:

1. obresti za tekoče leto je plačati v gotovini;
2. če se zavod brani pobotati, mora dolžnik 6 mesecev čakati; v tem roku se lahko kreditne ustanove, ki so po znižanju kmečkih dolgov prizadete z več kakor 10 % svojih terjatev, z dolžniki poravnajo. V tem roku smejo samo plačilni sposobnosti prilagoden izplačila izvrševati;
3. vrednost v pobot postavljenih terjatev se določa upošteva tako dosežena znižanja.

Nemčija je k zakonu z dne 1. junija 1933 o ureditvi kmečkih dolgov, po katerem učinkuje razdolžitveni načrt tudi nasproti upnikom, ki se postopka niso udeležili, v šesti izvršilni naredbi z dne 7. julija 1934 (čl. 7) sprejela načelo, da se terjatev, udeležena v postopku, pobota napram kmečkemu dolžniku, če so pogoji nastopili že pred otvoritvijo postopka. Če pa pobot ovira samo to, da so terjatve pogojne

ali odložene, zadostuje, če so pogoji za pobotanje nastali tekom postopka. Pobot se smatra za izvršen do višine dolžnikove terjatve ob času otvoritve postopka, tudi če se pobotanje ni izjavilo.

Švicarska zakonodaja (zvezni sklep z dne 28. septembra 1934 o začasnih pravnih ukrepih) posebnih določb o pobotanju nima, ustvarja pa možnosti za spremembe materijalnopravnih pobotnih pogojev. Z odločbo zapuščinskega sodišča se sme odložiti plačilo zavarovanih terjatev do konca 1938. Za to dobo je izvršba za take terjatve nedopustna in zastaranje prekinjeno, vendar pa imajo upniki in kmečke pomožne organizacije pod določenimi pogoji pravico, izposlovati preklic odložitve. Do izdaje končne odločbe se plačilo za dobo 6 mesecev začasno po zakonu prisilno odloži, to se nanaša tudi na terjatve pod 50 šv. fr. V tej dobi dolžnik v korist dolgov, nastalih pred to odložitvijo, ne more ničesar pravnoveljavno ukreniti.

V naši zakonodaji je doživelo vprašanje pobotnih možnosti različne faze:

I. Sistem individualne zaščite (19. aprila 1932 do 28. decembra 1932).

Če zaide denarni zavod, dokler se odlagajo izvršilna dejanja za kmečke dolgove, v plačilne težave zbog motenj v kreditnih razmerah in prekomernega dviganja vlog, sme ministrski svet na zahtevo zavoda izdati uredbo z zakonsko veljavo, s katero se določijo roki za izplačilo vlog in drugih terjatev, kakor vsi drugi ukrepi za preustrojitev zavoda, ki so potrebni za njegovo redno poslovanje in varnost vlagateljev in ostalih upnikov. V ta namen se sme zavod postaviti pod nadzorstvo komisarja (§ 5. zak. o zaščiti kmetov z dne 19. aprila 1932, Sl. l. 1933/33-334 Sl. N. XL/278.) To zakonito pooblastilo je izgubilo pravno moč 4. XII. 1933 (čl. 61. uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov z dne 22. novembra 1933, Sl. l. 100/633 Sl. N. LXXXII/782.) Na podlagi te določbe je izšla za področje dravske banovine:

1. uredba o izplačilnih rokih za vloge in druge dolgove Ljubljanske kreditne banke v Ljubljani z dne 26. maja 1932 (Sl. l. 43/417, Sl. N. LIV/369.) Od tega dne mora banka upravljati in obračunavati svoje terjatve in dolgove, ki so nastali do 26. maja 1932 (stare terjatve in dolgove) ločeno od onih, ki so nastali po tem roku (nove terjatve in dolgovi). Nove vloge na knjižice in nove vloge na tekoči račun je izplačevati po dogovoru tekoče, obresti glede zadnjih ob zaključku računa (če ni drugačnega dogovora), stare dolgove pa po predpisih uredbe.

2. uredba o izplačilnih rokih za vloge in druge dolgove Konzumnega društva za Slovenijo v Ljubljani z veljavo od 20. decembra 1932, ki postavlja s tem dnev enako dolžnost ločenega upravljanja in obračunavanja starih in novih dolgov in terjatev. (Sl. l. 5/31, Sl. N. CX/758.)

Dokler veljajo te uredbe, se stare terjatve (razen izjeme po čl. 3) zoper navedena zavoda ne morejo iztožiti niti se ne sme za izterjavo starih terjatev voditi izvršba (stečaj), nasprotno se celo uničujejo ločitvene pravice, ki so jih pridobili vlagatelji in ostali upniki z izvršbo, k 1) od 25. maja 1932 v poslednjih 30 dneh, k 2) od 20. decembra 1932 v poslednjih 90 dneh. S tem, da sta odpravljeni iztožljivost starih terjatev in s tem tudi dospelost, je ustanovljena absolutna ovira pobotanja (§ 1439 o. d. z.) (Napačno nasprotno Dr. Hahn, Pravosudje 1934, br. 3.)

II. Izplačilo po lestvici (27. decembra 1932 do 4. decembra 1933). Režim individualne zakonske ureditve je bil spremenjen z dnem 27. decembra 1932, ko je stopila v moč uredba o ureditvi izplačevanja vlog pri po edinih denarnih zavodih z dne 26. decembra 1932 Sl. l. 1933/4/25, Sl. N. CXIII/791. Po tej uredbi so prizadeti samo naslednji taksativno naštetih denarni zavodi:

1. denarne ustanove, osnovane kot delniške družbe;
2. zadruge in njih zveze;
3. hranilnice samoupravnih teles.

Aktivni, pa imobilizirani zavodi so pridobili pravico izplačila po lestvici z dnem obvestila ministrstva za trgovino, da se s to uredbo koristijo. Ta pravica je bila razširjena tudi na zavode, ki so se poslužili ugodnosti po § 5 zakona z dne 19. aprila 1932. Da se omogočijo izplačila hranilnih vlog in tekočih računov, je stornirala uredba veljavnost odpovedi vlog, storjenih pred 27. decembrom 1932 in do 27. decembra 1933, ko je imela uredba prenehati; na drugi strani pa dopustila pobotanje dolgov zavodnega dolžnika s terjatvami iz hranilnih vlog in tekočih računov v toliko, kolikor so nastali ti dolgovi in terjatve, preden je zavod pridobil pravico do lestvičnega izplačevanja. Vlagatelji »po knjižicah«, ki se glase na donosca, so povrh dolžni, ob pobotanju dokazati, da so bili »lastniki knjižice«, preden je obvestil zavod ministrstvo za trgovino, da se hoče poslužiti lestvičnega izplačevanja, s čemer naj bo pač povedano, da ima predložitelj take knjižice na zahtevo zavoda dokazati, da je upnik hranilnovložne terjatve. Izvršba na hranilne vloge in tekoči račun je dopustna samo za lestvično dospelé zneske, pravica lestvičnega izplačevanja

pa prestane, če se o zavodu otvori stečaj, če ministrstvo za trgovino ugotovi, da je zavod pasiven ali pravico odvzame, ker to zahtevajo koristi upnikov.

V tem razdobju je torej pobotanje glede drugih denarnih zavodov, glede lestvično dospelih in po § 5 dovoljenih izplačil (alimentacije, pogrebni stroški, javne davščine) brez nadaljnjega pod splošnimi pogoji dovoljeno, sicer pa odvisno od tega, da so hranilne vloge in dolg nastali pred dnem obvestila ministrstva, da bo zavod izplačila opravljal po lestvici in da so vloge in dolg materialno dolžniki, zaradi česar se po 27. decembru 1932 od tretjih oseb prevzeti dolg ali z odstopom pridobljene vložne terjatve ne dajo pobotati; vsled tega načela se morajo predložitelji knjižice na donosca glede svoje vloge kot upniki legitimirati.

III. Načrtno izplačevanje (4. decembra 1933 — 24. novembra 1934).

Še preden je prestala veljati uredba o ureditvi izplačevanja vlog pri poedinih denarnih zavodih, ki je imela prenehati 27. decembra 1933, je dne 4. decembra 1933 presekala veljavno stanje nova uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov Sl. l. 100/633, Služb. Novine LXXXII/782.) Zaščita je bila razširjena tudi na družbe z omejeno zavezo in hranilnice združb, glede zadrug pa je posebna uredba o zaščiti kreditnih zadrug in njihovih zvez z dne 22. novembra 1933 stopila z dnem 4. decembra 1933 za tiste kreditne in druge gospodarske zadruge v veljavo, ki sprejemajo hranilne vloge, če so zbog odložitve plačil, dovoljene po veljavnih predpisih njihovim dolžnikom, zašle v nemožnost, redno zadoščati obveznostim nasproti svojim upnikom. Denarnim zavodom, ki so zašli v plačilne težave (ne glede ali aktivni ali le imobilizirani) je dana možnost, zavodi pa, ki so se koristili z odložitvijo plačil po § 5. zak. z dne 19. aprila 1932 ali pravico lestvičnega izplačevanja, so dolžni, da zaprosijo v treh mesecih od 4. XII. 1933 dalje pri ministrstvu za trgovino, da se jim dovoli ali:

1. odložitev plačil za redno največ 5 let pod pogojem večinskega pristanka delničarjev (družabnikov, pri hranilnicah tudi odobritve samoupravnega telesa), kar se nanaša na stare zavodske dolge, t. j. take, ki so nastali do dne

a) ko so bili prvotno odloženi po § 5 zak. z dne 19. aprila 1932 ali po uredbi o ureditvi izplačevanja vlog z dne 26. decembra 1932;

b) ko se dovoli odložitev po novi uredbi, pri čemer so izvzete javne davščine in privilegirani državni denarni zavodi razen Priv. agrarne banke. Izterljivi ostanejo samo po odplačilnem načrtu dospeli zneski, na drugi strani pa zavod od trgovcev in obrtnikov (čl. 42 zak. o. neposrednih davkih) pri terjatvah izpod 10.000 Din ne sme letno izterjati več kakor eno tretjino dolga.

2. Sanacija, h kateri spada tudi a) dogovorno plačilo starih terjatev z nepremičninsko zavarovanimi zadolžnicami; b) po večinskem pristanku upnikov pretvoritev starih terjatev v delnice in užitnice do 50 % zneska, ki presega 10.000 Din, da se zvišajo zavodna glavnica in poslovna sredstva ali krijejo izgube.

3. Izvenstečajna likvidacija, v katerem primeru se pred poravnavo vseh zavodnih obveznosti družbenim članom iz naslova članstva ne sme ničesar izplačati.

Od dne fakultativne prijave pri sodišču, da je denarni zavod, (ki se ni koristil z ugodnostjo po § 5 zak. z dne 19. aprila 1932 ali lestvičnega odplačevanja) zaprosil za eno zaščitnih mer od 1—3, so vsa izvršilna dejanja tudi samo zavarovalnega značaja in otvoritev stečaja nedopustna, razen glede po objavljenem načrtu dospelih zneskov in za nove terjatve, med katere se morajo prenesti tudi nedvignjeni dospeli obroki starih vlog ali terjatev.

Slične zaščitne mere se dovoljujejo kreditnim zadrugam in njihovim zvezam razen pretvoritve starih terjatev v deleže in odpis deležev ob odložitvi plačil ali sanaciji. Jamstvo zadruženika, ki mu po 4. decembru 1933 prestane zadružno članstvo, je preko zakonskega roka podaljšano na 5 let. Kolikor pa preseza petletni rok zakonski rok ali po pravilih določeni daljši rok, se pretvarja neomejena zaveza v omejeno v višini desetkratnega deleža, vendar jamstvo ne sme postati manjše kakor za 1000 Din. Tudi ne gre zadružniku, dokler njegovo jamstvo traja, nič iz naslova članskega deleža niti bilančni dobiček. To zakonito stanje, ustanovljeno po moči § 6 zak. o podaljšavi veljavnosti zakona o zaščiti kmetov z dne 19. decembra 1932, je imelo prenehati 4. decembra 1934.

V tem razdobju je možnost pobotanja s starimi terjatvami napram zaščitenim zavodom sploh odpravljena, ker je pridržana posebni uredbi (čl. 21 odst. 4), ki ni izšla. Pobotljivi ter iztožljivi so samo tisti obroki starih terjatev, ki dospevajo v plačilo po odplačilnem načrtu in je rok za to izplačilo že nastopil. Za pobotanje v likvidacijskem postopku veljajo ustrezno določbe steč. reda (§ 18, 19).

Glede delnic, izročenih starim upnikom za njih terjatve, se samo šteje, da so plačane v gotovini in da je zavod za toliko svojo glavnico zvišal, ne da se pa to ideelno vplačilo porabiti za pobot, ne glede da delnica ni številčno določena terjatev, ampak daje le pravico na udeležbo pri razdelitvi prebitka po načelih statuta (§ 52 akc. regul.). Ako gre za vsote, poverjene z naročilom izplačevanja denarnim zavodom, ki jim mora dati navodila za izplačilo ministrstvo za trgovino, (čl. 58), tako zaupani denar ni predmet pobotanja (§ 1440 o. d. z.).

IV. Razporedna izplačila (od 24. novembra 1934 dalje).

Že 24. novembra 1934 je spremenila nova uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov (Sl. l. 100/742 Sl. N. LXXXI/638), veljavno pravno stanje. Krog zaščitениh zavodov se je razširil na zadruga v smislu veljavnih trgovinskih zakonov in zakonov o zadrugah, ki jim je namen organizacija trgovinskega, obrtnega, industrijskega in hipoteknega kredita. Ugodnosti odložitve plačil, sanacije ali izvenstečajne likvidacije se sme poslužiti vsak zavod, ki je postal nesposoben, da bi zadostil svojim obvezam, ne glede torej, ali je ilikviditeta posledica ali v vzročni zvezi z odložitvijo plačil kmečkih dolgov. S predano prošnjo ministrstvu za trgovino in obrt je sedaj obligatno zvezana dolžnost, neznanimi vložitev prošnje pristojnemu sodišču, ker s tem od dne podane prijave preneha dopustnost vsake izvršbe ali otvoritve stečaja, dokler se ne izda rešitev o prošnji.

1. Odložitev plačil. Rok za to je podaljšan za največ 6 let. Odložitev se vpiše v trgovinski register in zaznamuje v zemljiški knjigi. Dokler odložitev traja, se izvršilna dejanja vsake vrste ne smejo dovoljevati razen za nove terjatve in izterjavo starih upniških terjatev in njih delov, ki dospevajo v plačilo po razporedu. Razporedna izplačila se imajo ozirati na šibkejšje vlagatelje, za dospelost pa je merodajen le objavljeni izplačilni red.

Glede naročenih izplačil iz izročenih svot, na katere se nanašajo devizni predpisi, je prevzeto dosedanje stanje (čl. 70), oziri na trgovce in obrtnike kakor pod III veljajo naprej (čl. 27).

Sanacija: Stare terjatve se z večinskim pristankom smejo pretvoriti v delnice samo do 40% njih zneskov in ako so tako dodeljene starim upnikom, se smatra, da so plačane v gotovini.

Izvenstečajna likvidacija: Prepovedana so še nadalje izplačila iz naslova članstva. Novo je urejena obveza zadružnikov (čl. 44). Če so člani prenehali biti taki, po predpisih pred 24. novembrom 1934, jamčijo še nadalje kakor doslej. Če traja članstvo vključ prejšnji odpovedi še ta dan, traja tudi obveza dalje, dokler ni končana sanacija ali likvidacija. Od dne, ko je zadruga zaprosila za izvenstečajno likvidacijo, zadržnik članstva ne more odpovedati.

Slične določbe veljajo pri izvenstečajni likvidaciji zadrug po uredbi o zaščiti kmetijskih zadrug in njihovih zvez Sl. l. 100/744 Sl. N. LXXII/650 čl. 5).

Pri prostovoljni likvidaciji odloča pri plačilu vrstni red zavarovanih upnikov, pri drugih sorazmerna udeležba.

Pobotne možnosti pri izvenstečajni likvidaciji se tudi sedaj ravna po ustreznih določbah steč. zakona (čl. 18, 19), upnikom iz vložnih knjižic ni treba prijaviti svojih terjatev, če ne zahtevajo boljšega izplačilnega reda ali več, kakor je iz knjižice razvidno.

Prvotno nejasnost novih pobotnih predpisov odpravlja z veljavo *ex tunc* tolmačenje ministra za trgovino z dne 12. svečana 1935 Sl. l. 1935/130/18 Sl. Nov. št. 39 - VIII k čl. 18 sledeče:

1. Dolžnik sme svoj stari dolg nasproti zavodu popolnoma pobotati z lastno terjatvijo iz vloge ali iz tekočega računa. Stari dolgovi so oni, ki so nastali do dne, ko je:

a) bila dovoljena odložitev plačil po § 5 z uredbo ministrskega sveta;

b) pravico do lestvičnega izplačila zavod pridobil v trenutku, ko je obvestil ministrstvo za trgovino o nameri, da se koristi z uredbo o ureditvi izplačevanja vlog pri posebnih denarnih zavodih z dne 26. decembra 1932;

c) vložil zavod pri sodišču prijavo, da je zaprosil za odložitev plačil, sanacijo ali izvenstečajno likvidacijo po čl. 2 t. 4 uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov z dne 22. novembra 1933 odnosno po čl. 2 t. 4 iste uredbe z dne 23. novembra 1934.

Pobotati se more samo materialno lasten, ne tudi prevzeti ali le formalno lasten, materialno pa tuji dolg. Porok n. pr. ne more pobotati s terjatvijo glavnega dolžnika, tudi ga ne štiti odložni prigovor, dokler sme glavni dolžnik pobotati, kakor tako varuje njegove interese nemško drž. pravo (§ 770 gr. zak.). Terjatev iz vloge ali iz tekočega računa sme biti stara ali nova.

2. Do polovice sme dolžnik pobotati svoj dolg napram zavodu tudi s pribavljeno hranilno vložno terjatvijo, če je terjatev stara in če istočasno plača ostali dolg v gotovini, ne polaga se pa važnost na čas pridobitve terjatve.

3. Zaščiteni kmečki dolžniki se smejo po izberi s pobotanjem koristiti za plačilo vsega dolga, pa tudi za posamezne obroke (čl. 3, 4. uredbe o zaščiti kmetov z dne 3. 8. 1934, Sl. l. 72/560 Sl. N. LII/486).

Sličnih ugodnosti upnik kmečkega dolžnika ne uživa in more pobotati le po uredbi o zaščiti kmetov dospele obroke, ker je plačljivost nadaljnjega dolga zakonito v enostransko korist dolžnika odložena (§ 1439 o. d. z.).

4. Zaščiteni zavod sme odkloniti pobot svojih zavarovanih terjatev (ki so dane v reeskomt ali zastavljene), nedopusten pa je pobot, če gre za hipotekarne terjatve takega zavoda, ki so podstava izdanih hipotekarnih zastavnic, kar se razvidi iz zemljiške knjige.

S temi določbami se favorizira pobotanje z nakupljenimi starimi vlogami v cilju čimprejšnje likvidacije starega stanja, ki gre na račun vlagatelja - upnika, s katerega izgubo pri prodaji vloge se dolžnik okoristi, na drugi strani pa se naj pospeši dotok novih sredstev. Ugodnost pobotanja za kmečkega dolžnika je bilo treba pri javnopravnem značaju uredbe o zaščiti kmetov (generalna zaščita), ki urejuje obvezno način odplačevanja, kolikor dolžnik nima dogovorjenih ugodnejših pogojev, posebej poudariti. Kmet-skemu dolžniku ni treba dokazovati nasproti zaščitenemu zavodu, da je zaščiten, ampak šele v pravdi, ako se pobotanje odkloni.

Premotriti gre vprašanje, ali je pravno svojstvo hranilnovložnih terjatev po novih pobotnih predpisih prizadeto.

Po odločbi Stola sedmorice B (št. 189), so hranilne knjižice legitimacijski papir, pravno razmerje temelji na hranilni pogodbi. Če § 14 dvor. dekr. z dne 26. septembra 1844 št. 382 (hranil. reg.) predpisuje, da morajo hranilnice sprejeti v statut, da se smatra vsak imetnik ali prezentant vložne knjižice za pravega posestnika in da se mu mora naloženi denar izplačati, izvzemši primere § 19, se s tem hranilna pogodba ni izpremenila, ampak poenostavil s temi določbami le postopek pri izplačevanju. S temi izvajANJI sledi najvišje sodišče avstrijskemu sodstvu (odločba 4799), po katerem ima hranilna knjižica značaj depotnega lista, ki imetnika legitimira k dispoziciji z vlogo in je torej legiti-

macijski papir. Toda tem izvajanjem navedene odločbe, katerih težišče je v stremljenju, dokazati, da hranilna knjižica ni pravi imetniški papir, se ne da kar na splošno pritrditi.

Hranilnični promet se je razvil šele tekom 19. stoletja. Kakor drugod, so tudi tukaj gospodarske prilike rodile obliko pogodbenega življenja. Kdor zanese denar v hranilnico, ga ne da v shrambo, ampak ga hoče plodonosno naložiti, gospodarski razlog torej ni isti, kakor pri posojilu, ima z njim le zunanjo sličnost. Vlagatelj noče vezati terjatve na posest knjižice, računa pa z vrnitvijo vloge, ko predloži knjižico. Poleg hranilnič. regul., čigar prvotni namen, da se da malemu človeku prilika, da varno hrani in nalaga manjše prihranke prvenstveno po družbah človekoljubnih ljudi, je razvoj kmalu prekosil, varujejo koristi vlagateljev vzorni statut za občinske in okrajne hranilnice z dne 7. maja 1855 št. 3651 in z dne 19. maja 1892 št. 1139, dopolnjen z odlokom z dne 25. maja 1895 št. 28.516. Potemtakem veljajo za hranilnične knjižice gotovo načela, ki jih je izcimil pravni promet (blanketna pogodba) in ki so pomembnejša, kakor plehka podreditev depos. irregulare pod načela posojilnega prava (§ 959 o. d. z.), ki bi tudi brez pozitivne zakonske črke bile upoštevna (§ 7 o. d. z.), tako, da se z vso upravičenostjo danes brani teza, da je hranilnovložna pogodba contractus sui generis. Pri presoji pravnega svojstva je pomembno, kdo je upnik hranilne knjižice:

1. Če statut ne zabranjuje posebnih dogovorov, odloča *lex contractus*. Vlagatelj in hranilnica se smeta pogoditi, da je hranilna knjižica imetniški ali legitimacijski papir ali celo zadolžnica, kar je važno za vprašanje prenosa pravic.

2. Če je vlagatelj določil, da se ima vloga le njemu izplačati, tedaj se mora kupec ali cesijonar izkazati o svoji osebi in se odstop izvrši v knjižici sami s podpisimi vlagatelja in pridobitelja ter dveh prič (§ 19, 20 hr. reg.). S tem postane hranilna knjižica rekta papir in velja isto, če je plačilo odvisno od napovedi gesla ali predložitve obrestne knjižice. (Tega ne upošteva odl. 3779 pri § 427 o. d. z.)

3. Najobičajnejši je slučaj, da se knjižica glasi na vlagateljevo ime, dasi zahteva statut samo napoved »določenega« imena. Vendar ime za lastnino ni merodajno, (odl. 6428) zadostuje pa dokaz lastnine vložnega denarja za dokaz lastnine na knjižici (odl. 3201). Če se glase knjižice na določena imena, s tem še ni označen upnik, (kakor

pri vrednostnih papirjih) imena služijo le lažji razvidnosti knjig in individualizaciji vloge.

4. Ako je bila gotovina vložena na ime druge žive osebe, je v pravni vedi sporno, če je porabljeni načela pogodb v korist tretjega. Enotno je zastopano mišljenje, da sme vlagatelj, dokler knjižice nositelju njenega imena ni izročil, z njo razpolagati med živimi in s poslednjo voljo. Da s smrtjo vlagatelja druga oseba pridobi neposredno pravico, ker prav za ta slučaj ime izkazuje pravico (Tuhr, Klang), nemško sodstvo odklanja (Planck k § 328), ker odločajo splošna pravila o tolmačenju pogodb. Čim ne moremo prezreti poslovne causae (Tuhr si pomaga s tem, da mora ob nedostatku pravnega razloga pridobitelj vloge terjatev kot neupravičeno obogačen vrniti), bo pravilna ta rešitev, da se ima posestnik knjižice, ki nima objašnjevati svoje posesti (§ 323, 324 o. d. z.) umakniti le močnejšemu pretendentu v pravdi. Priznati pa gre, da govori pogosto domneva za pravico osebe, na katere ime se glasi knjižica.

5. Če se hranilna knjižica glasi na fingirano ime, ni tretje osebe, ki bi kot namembnik mogla pridobiti pod tem imenom pravice. Upnik ostane torej vlagatelj, kakor sploh v dvomu.

Za vse primere 3—5 velja, da je hranilnica imetniku knjižice, ki se smatra za njenega lastnika ali upravičenega pooblaščenca, (razen § 19 hran. regulativa: sodna prepoved, amortizacija, začasna zaznamba, obrestna knjižica, pridržki), ne samo upravičena, ampak dolžna vlogo izplačati, radi česar od predložitelja knjižice tudi ni upravičena zahtevati še kake legitimacije. V tem pa leži razlika napram legitimacijskemu papirju, ki postane na zunaj spoznavna bolje v pravdi; v tej imetnik legitimacijskega papirja na osnovi same posesti papirja ne more iztožiti, ampak ima izkazati svoje upniške pravice, kar podpira naziranje o pravni svojevrstnosti hranilnovložne pogodbe. Pritrditi moramo zato večinskemu pravnemu mnenju, da so hranilne knjižice — ista načela veljajo za vložne knjižice bank, predjemnih društev itd. — na splošno nepopolni imetniški papirji.

Dasi pa novi pobotni predpisi pobotanje favorizirajo, jim ne gre pripisovati drugačnih posledic, kakor jih določa *lex specialis*. Ostane pri načelu, da kdor pridobi terjatev iz imetniškega papirja z izročitvijo, ne pridobi derivativne, ampak prvotno pravico. Zato se nasprotna terjatve hranilnice napram predniku pridobitelja ne morejo prigovarjati v pobot. Najsi se zakoniti cilj likvidacije starih odno-

šajev brez trgovanja s hranilnimi knjižicami ne da doseči, vendar s tem ni rečeno, da so knjižice izdane za promet in da je dobroverni pridobitelj hranilne knjižice že lastnik in upnik (§ 371 o. d. z.), kakor je to pri čistih imetniških papirjih: nepopolnost pravnega svojstva ni spremenjena v obliko pravega imetniškega papirja. Vsled tega ostane pridobitev knjižice tudi po novih pobotnih predpisih, ker se ne smejo na široko tolmačiti, vezana na poslovni razlog in ni abstraktni posel. Za odstop zadostuje (razen pridržka po t. 2 zgoraj) prost dogovor, brez izročitve primerne posebne listine (kar zahteva Krasnopolski), ker se simbolična izročitev § 427 o. d. z. pri terjatvah v zvezi s § 1393 odst. 2 o. d. z. nanaša samo na dispozitivne listine pri pridobitvi lastnine, ne pa na listine zgolj dokaznega značaja (Ehrenzweig II). Temu naziranju, po katerem je pri vrednostnih papirjih odstop terjatve mogoč le s papirjem, sledi že sodstvo (odl. 3779, 5466), med tem ko večinska teorija smatra, da se nanaša § 1393 stav. 2 o. d. z. samo na čiste imetniške papirje, kjer se papir prenaša po stvarnopравnih vidikih.

Prepis imena na knjižici na pridobitelja more imeti le dokazni pomen, pač pa se da iz izročitve knjižice normalno sklepati, da je terjatve odstopljena.

Odstopljene terjatve iz tekočega računa niso sposobne niti za delno pobotanje. Pri pobotanju s terjatvijo iz lastnega tekočega računa ni važno, ali gre za kontokorentno pogodbo ali prosto trajno poslovno zvezo, pri kateri en del kreditira, drugi plačuje in ki jo lahko vsak del vsak čas prekine, ker za oba primera velja, da se postavke nanašajo na celotno razmerje, da niso posebej iztožljive, torej tudi ne pobotljive. Pobotati se sme torej samo s saldom tekočega računa. Če je saldo že priznan, se smatra, da je s tem ustanovljen novi samostojni pravni razlog obveze, ki pristopa k prvotnemu, od katerega veljavnosti pa je odvisen. Zavod sam lege non distinguente svojega salda napram svojim dolžnikom ne more pobotati, pobotna pravica je dana samo dolžnikom zavoda.